

Panorama knih**Brünner Beiträge
zur Germanistik und
Nordistik, Band XVII**

Úvodní slova sedmnáctého svazku Sborníku prací Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky Filozofické fakulty MU v Brně jsou věnována dvěma významným představitelům české germanistiky, doc. PhDr. Evě Uhrové, CSc. a prof. PhDr. Zdeňku Masaříkovi, DrSc., kteří v plné síle a obdivuhodném pracovním nasazení nedávno oslavili svá životní jubilea.

V lingvisticky zaměřené části sborníku zaujme čtenáře jistě hned první příspěvek uznávaného lingvisty Jaromíra Zemana, v němž autor rozpracovává doposud méně prozkoumanou oblast problematiky vyjadřování času a časových vztahů z hlediska pragmatického aspektu.

Karsten Rinas tematicky navazuje na svá předcházející pojednání o problematice chyby při osvojování cizího jazyka. V tomto příspěvku analyzuje chyby, které se často objevují v německy psaných odborných textech autorů, jejichž mateřským jazykem je čeština a jejichž příčinou je interference. Tyto tzv. poklesky Rinas označuje za velmi subtilní a v uvedených příkladech nabízí řadu podnětů zejména pro semináře ke stylistice, odbornému jazyku či semináře věnované psaní vědeckých prací v němčině v rámci germanistických studií.

Komparatisticky zaměřenou textovou analýzu podávají dvě autorky. Jiřina Malá zvolila jako druh textu reportáž, kterou podrobuje rozboru ze stylistického hlediska. Anna Mikulová pro srovnávací textovou analýzu volí české a německé deskriptivní texty (z oblasti bankovníctví a pojišťovnictví), zaměřuje se zejména na texty určené široké veřejnosti (reklamy, letáky) a srovnává v nich způsoby vyjadřování expresivity v obou jazycích.

Literárněvědná část sborníku představuje další velmi zajímavý příspěvek jedné z nejvýraznějších současných mladých

představelek medievistiky Sylvie Stanovské, která znovu potvrzuje své hluboké znalosti v oblasti literárněvědné analýzy textu středověké literatury, tentokrát věnované tematice postavy ženy ve středověké lyrice.

Středověká literatura je předmětem zájmu také Daniely Unger-Ullmannové, která se zaměřuje na středověkou prózu. Ve svém příspěvku uvádí, že jedním z typických znaků středověké prózy je výjimečný člověk ve výjimečné situaci. Prostý, obyčejný, každodenní život je z literatury vyloučen, protože intencí těchto textů je předkládat vzor a příklad, který prostému člověku ukazuje cestu ke křesťanskému způsobu života. Daniela Unger-Ullmannová dělí tyto zvláštní stavy a situace, v nichž se ve středověké literatuře literární hrdina nejčastěji zobrazuje, na fyzické (martyrium a nemoc) a psychické (posedlost a pokušení). Jejich literární ztvárnění dokumentuje na vybraných textech.

Literární komparatistika je ve sborníku zastoupena analýzou vybraných lyrických textů s mariánskou tematikou z období staročeské lyriky a německé lyriky pozdního středověku. Autor Libor Veselý upozorňuje na společná východiska sahající k latinským předlohám, na shody a rozdíly ztvárnění dané tematiky v obou jazycích. Článek je obohacen působivým zážitkem z četby čtyř ukázek české a německé středověké mariánské lyriky (v němčině).

Několik následujících literárních příspěvků je věnováno tematice židovské. Gerhard Trapp přibližuje čtenářům německy píšícího autora židovského původu, který se narodil v roce 1896 v Praze. Je jím Johannes Urzidil. V portrétu J. Urzidila je autorem zdůrazněn zejména jeho vřelý vztah k českému jazyku, úzké kontakty s literární a uměleckou scénou počátku dvacátého století v Praze. K jeho blízkým přátelům patří například Max Brod, Franz Kafka, Egon Erwin Kisch, bratři Čapkové, Emil Filla nebo Jan Zrzavý. Svými politickými názory patří Urzidil k nejpřesvědčenějším pacifistům, což výrazně prezentuje zejména ve své publicistické tvorbě.

Dva zahraniční lektoři, představitelé mladší generace literárních badatelů, Winfried Adam a Thomas Kirschner, pomáhají objevovat méně známé postavy německy psané literatury. V tomto sborníku je předmětem jejich zájmu autor židovského původu Karl Emil Franzos (1848-1904), jenž ve svém díle věnuje pozornost židovskému prostředí východní Haliče druhé poloviny 19. století. Je nejvýznamnějším představitelem literárního hnutí v německy psané literatuře, známého od počátku 20. století pod pojmem „Ghettoliteratur“. Winfried Adam si pro svoji analýzu vybírá povídku K. E. Franzose Moschko von Parma, která poukazuje na velmi složité vztahy mezi příslušníky různých národnostních a náboženských skupin, zejména pak na možnosti koexistence židovské a křesťanské víry a kultury. Ve své analýze se Adam soustřeďuje na tzv. „interkulturní potenciál“ skrytý v povídce, který je chápán jako rovina textu, která zprostředkovává poznatky o jiné kultuře a jež je recipientovi autorem nabídnuta.

Thomas Kirschner pak ve svém příspěvku čtenáře blíže seznamuje s životem a dílem Karla Emila Franzose. Těžiště článku tvoří popis tzv. východního židovství (Ostjudentum) v poslední třetině 19. století ve východní Evropě (Haliči), úzce spojeného s autobiografickými prvky a politickými názory spisovatele. Daná problematika je osvětlena rozбором románu *Der Pojaz*.

Díky příspěvku Petra Štědróně se zainteresovanému čtenáři nabízí řada pozoruhodných aspektů ze života a díla současného dramatika a beletristy, kterým je George Tabori. Pro jeho životní a uměleckou dráhu je mj. příznačný umělecký multilingvismus: píše americkou angličtinou, jeho díla jsou překládána manželkou do němčiny, za svoji mateřštinu označuje maďarštinu. Od roku 1971 žije a pracuje v Rakousku a Německu. Petr Štědróně vybírá pro svůj příspěvek dvě z jeho nejnovějších děl: drama „Das Erdbeben – Concerto“, v němž je mimo jiné cítit silný vliv B. Brechta, a sborník povídek „Autodafé. Erinnerungen“ s výraznými autobiografickými prvky.

Aleš Urválek přináší v článku „Konservatismus in Deutschland. Zur Geschichte

eines umstrittenen Begriffs“ hlubší zamyšlení nad jedním ze signifikantních a zároveň rozporuplných pojmů pro německou společnost a německé politické smýšlení, kterým je právě konzervatismus. Autor se v úvodu věnuje vymezení pojmu, vzniku nejzákladnějších konzervativních idejí a jeho nástupu do politického života. Podrobněji se pak věnuje německému konzervatismu od 18. století až po současnost.

Herman Kolln a Martin Humpál obohacují svými příspěvky dosavadní literární bádání v oblasti nordistiky. První autor se obírá dánskými baladami, které se tematicky věnují postavě královny Dagmar, z nichž některé připomínají vztah dánského království a Čech tím, že vzpomínají svatbu dánského krále Valdemara II. s českou princeznou na počátku 13. století. Jazykovým osvětlením mezi výhradně německy psanými texty je v norštině napsaný příspěvek Martina Humpála. Autor analyzuje vybrané romány norské literatury z období asi třiceti let po první světové válce. Centrem jeho pozornosti je metaforika vyjadřující píli, pracovitost a organizovaný společenský život v románech významných norských autorů tohoto období.

Závěrečná část sborníku je věnována třem recenzím nejnovějších publikací z oblasti germanistické jazykovědy a literární vědy.

Tento sborník úspěšně navazuje na tradici předcházejících svazků prací FF MU v řadě germanistické, příspěvky se vyznačují vysokou odborností, přinášejí nové lingvistické poznatky, představují méně známé autory německy psané literatury a jejich témata, stejně jako nová hlediska lingvistické i literární analýzy. Sborník nározně ukazuje, jak velkým přínosem pro další rozvoj germánských studií se stává badatelská symbióza zasluhujících vědeckých osobností a mladých, mnohdy teprve začínajících, domácích či zahraničních odborníků.

V. JANÍKOVÁ